

कृषकको लागि तथ्य पत्र

नं. ०२ ज्येष्ठ २०७९

तरकारी बालीमा लाग्ने फेद कटुवा कीरा

परिचय :

माटो मुनी बसी बिभिन्न बाली जस्तै मकै, काउली, बन्दा, गोलभेडा, खुर्सानी, भन्टा, केराउ, सिमि, सुर्ति, आलु, गाजर, मूला लगायतमा क्षति पुर्याउने फेद कटुवा कीरा मूख्यतया दुई प्रकारका छन् :

१. एग्रोटिस सेजेटम (*Agrotis segetum*)

२. एग्रोटिस ईपसिलोन (*Agrotis ipsilon*) र यि दुबैका क्षतिका प्रकार र जीवनी मिल्दाजुल्दा हुन्छन् । हाल यो कीराको प्रकोप नेपालको प्राय सबै क्षेत्रमा देखिन्छ । विशेष गरि सुख्खा मौषममा यो कीराको प्रकोप ज्यादा हुने गर्दछ ।

पहिचान, अनुगमन तथा क्षतिको प्रकार :

- » यो रात्रिचर पुतली वर्गको कीरा अन्तर्गत एग्रोटिस सेजेटमको माउ पुतलीको शरिर खैरो वा खरानी रङ्ग को हुन्छ । यसका अगाडीका पखेटा धाँसे रङ्गका र पछाडीका अलिक उज्याला हुन्छन् (चित्र नं. १) ।
- » एग्रोटिस ईपसिलोनको माउ पुतलीको शरिर सेजेटमको भन्दा बढि धाँसे रङ्गको हुन्छ भने यसको लार्भ पनि धाँसे तर चिल्लो हुन्छ । त्यसैले एग्रोटिस ईपसिलोन लाई कालो फेद कटुवा पनि भनिन्छ (चित्र नं.२) ।
- » पुर्ण विकसित लार्भा माटोभित्र पसेर माटोको खोल बनाई अचल अवस्थामा जान्छ ।
- » यिनीहरु दिनमा माटो वा भ्यासभुसमा अध्यारोमा लुकेर बस्दछन् र रातिमा मात्र सक्रिय भई बालीमा क्षति पुर्याउँछन् ।

- » यो कीराको लार्भले बिउ /बिरुवा रोपे पछि हुर्केर मजबुत नहुँदासम्म जरा, डाँठ, पात काटेर नोक्सान पुर्याउँछन् ।
- » कहिले काहिँ फल्ने बेला भएका तरकारी बालीको मूख्य काण्ड तथा हाँगाहरु काटीदिएर तुलो नोक्सान पुर्याउँछन् (चित्र नं. ३) भने आलु बालीमा दानामा प्वाल पारेर नोक्सान गर्दछ (चित्र नं. ४) ।

त्यतस्थापन :

- » राम्ररी पाकेको गोबर मल प्रयोग गर्ने ।
- » खेतमा आवस्यक मात्रामा चिस्यान कायम राख्ने ।
- » क्षतिग्रस्त स्थानमा खेतलेर लार्भा निकाली मार्ने ।
- » खेतको छेउ कुनामा साँभपख घासपातका थुप्राहरु राखिदिने र बिहानीपख लुकिबसेका लार्भा संकलन गरि मार्ने ।
- » अत्यधिक प्रकोप भएको क्षेत्रमा क्लोरोपाईरिफस १० % जी. बिषादी १ के. जी. प्रति रोपनीका दरले वा क्लोरोपाईरिफस २% ई.सी. २ एम.एल. प्रति लिटर पानीका बाली लगाउनु अघि माटोमा मिलाउने ।
- » असुरो, खिर्लोलाई हरियो मलको रूपमा प्रयोग गर्ने ।

चित्र नं. १: एग्रोटिस सेजेटमको माउ पुतली र लार्भा
श्रोत: <https://commons.wikimedia.org/>

चित्र नं. २: एग्रोटिस ईपसिलोनको माउ पुतली र लार्भा
श्रोत: University of Florida

चित्र नं. ३: कीराले बिरुवामा क्षति गरेको अवस्था
श्रोत: <https://keys.lucidcentral.org/>

चित्र नं. ४: कीराले आलुमा क्षति गरेको अवस्था
श्रोत: Ontario Crop IPM

तयारकर्ता:
वितेक सुनार
बाली संरक्षण अधिकृत

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
कृषि विभाग
केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला
हरिहरमवन, ललितपुर

सम्पादन:
राजिवदास राजभण्डारी
वरिष्ठ बाली संरक्षण अधिकृत